

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

srpen 2021

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

červenec letošního roku se bohužel запиše do historie české ochrany přírody černým písmem. Před časem jsme informovali o destruktivních změnách, které by mohl přinést do praxe nový stavební zákon. I když byl senátem předpis jednoznačným poměrem 65:0 odmítnut, opětovné hlasování Poslanecké sněmovny v polovině měsíce zákon protlačilo díky zvoleným zástupcům ANO, KSČM, SPD a ČSSD o pouhé tři hlasy. Opět se tak ukázalo nejen to, za čí zájmy kope vládnoucí část politické reprezentace, ale také jak o velkých věcech rozhodují mnohdy relativní maličkosti. Cílem těchto řádek však není znovu rozebírat, kterak byl samotný zákon sepsán víceméně samotnými developery nebo jakým způsobem by mohl vrátit ochranu životního prostředí naší země někam do druhé polovi-

Z obsahu tohoto čísla:

Květnatá louka v rozkvětu.....	2
Proč už se mi nechce organizovat.....	2
Ze Střely přes lesík Borek do Dražejova.	3
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	6
Fenomén strakonických zahrádkářských	7
Zeleněnka dubová.....	8
Večer s dokumentem - 90. díl.....	8
Pozvánky - srpen 2021.....	9
Lesní zahrady v praxi.....	10
Srpnové zajímavosti Jirky Wagnera.....	11
Jako po válce.....	12
Květiny ve dvoře - vzácnost, nebo.....	12
Neoficiální vege grilovačka.....	13

ny minulého století (shrnutí s mnohými reakcemi si můžeme pročíst [zde](#)). Možná vám v této situaci prolétne hlavou, proč se ještě o něco snažit, když mohou být stovky hodin mravenčí práce ve prospěch přírody zmařeny mávnutím kouzelného proutku v podobě takovéto drastické legislativní změny. Jakým způsobem se udržet na dráze, když veškeré snažení připomíná více než cokoli jiného

Foto -jj-

beznadějně plavání proti proudu rozbouřené řeky? Úplně přesnou odpověď neznám, ale vím, že existují dva konkrétní důvody. Zůstat konzistentní, dělat to nejlepší, co zvládneme, a podílet se malými krůčky na změně je to, co nám zbude, pokud všechno ostatní selže. Druhým důvodem může být víra, že v dnešní turbulentní době se vše mění velmi překotně a třeba zrovna nový stavební zákon může být v případě podzimní politické obměny první věcí k zrušení nebo výrazným změnám.

Přejeme vám nadějnou druhou polovinu prázdnin, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Květnatá louka v rozkvětu

S velkou zvědavostí jsme během jara sledovali plochy u Pětikolského jezu a v ul. Švandy Dudáka oseté loni na podzim speciální květnatou směsí (viz [zde](#)). Polovina částky shromážděná veřejnou sbírkou byla proměněna v osivo mezofytní louky vhodné do městského prostoru. Letošní opožděný průběh jara nás držel v napětí až do poslední chvíle. Ještě v průběhu května se loučky tvářily jako porost na pomezí travnatého porostu a ruderálu. Dle metodického pokynu je v prvním roce po výsevu při výšce zhruba 30 cm nutné provést první tzv. odplevelovací seč pro správné zahuštění budoucí louky. Na základě obhlídek, diskuzí a také s přihlédnutím k celkovému vzezření jsme se nakonec rozhodli pro šetrnější zásah v podobě víceméně ručního vytrhání evidentně "plevelných" rostlin a zakrácení některých travních plošek.

V měsíci červnu, kdy louky plně nakvetly, zůstaly prozatím nepokosené, aby splnily své estetické a ekosystémové funkce.

Foto Jakub Čimera

Kolemjdoucí mohli po určitý čas obdivovat pestré barevné kombinace - v porostu dominoval žlutý rmen barviřský doplňovaný červenými vlčími máky, modrými chrpami, fialovými vikvemi, bílými řebříčky, kokoškou a dalšími květnatými druhy. Samozřejmě jsme nezaznamenali všechny ve směsi deklarované druhy, naproti tomu se objevily druhy "navíc", patrně ze zpřístupněné semenné banky. I podobným způsobem zakládané sousední plochy vykazovaly poměrně výrazné rozdíly, což můžeme zčásti připisovat ručnímu výsevu, zčásti jinému mixu spících semen v půdě. Každopádně všechny tyto souvislosti nám opět ukazují, jak je příroda mocná, flexibilní a překvapivá. A navíc je fascinující tohle vše pozorovat.

K neovlivitelným faktorům letošního jara určitě přispělo i nevypočitatelné počasí, kdy se přivalové deště vystřídaly s červnovou epizodou spalujícího horka. Efekt lepšího vod-

ního režimu vzrostlé louky byl dobře viditelný právě v porovnání s intenzivně sečeným trávníkem v těsném sousedství louček, který byl zrovna v době focení zcela vypálený sluncem.

1. července víceméně po odkvětu hlavních druhů jsme přistoupili k první úplné seči - samozřejmě kosami, abychom zahubili co možná nejméně hmyzích příznivců. Pokosený porost jsme několik dní nechali ležet na ploše pro vysemenění, poté jsme jej vyhrabali ven, aby nedošlo k zbytečnému obohacení živinami.

Kromě toho, že budeme i nadále sledovat vývoj na těchto plochách, budeme rozmýšlet lokality pro podzimní výsev druhé poloviny zakoupené směsi. Další fotografie rozkvetlé louky můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Překopávky

Proč už se mi nechce organizovat úklidové akce

Následující drobné zamyšlení není rozhodně kritikou úklidových akcí jako takových. I když mám k současným celostátním kampaním určité výhrady, jsem rád, že tu existuje takové pokrytí s tolika účastníky a tolika tunami sesbíraného odpadu. U akcí vnímám zejména silný osvětový potenciál a věřím, že úklid přírody může určitou část účastníků nejen přimět o přírodě jinak přemýšlet, ale i se třeba zapojit do jiných environmentálních aktivit nebo přehodnotit svoje spotřební chování.

Úklidové akce jsem pořádal od roku 2012. Sešli jsme se asi na 10 lokalitách v blízkém okolí Strakonice a krajinu zbavili mnoha set kilogramů věcí, které do ní nepatří. Možná jsem se letos pouze ocitnul ve špatný čas na špatném místě, ale poslední úklidovka zanechala trochu hořkou pachutí. A vlastně se u ní v plné míře promítlo téměř vše, s čím jsem měl v téhle souvislosti problém.

Byl jsem požádán jedním z příměstských táborů o spoluorganizaci červencové úklidové akce, která měla zapadat do environmentálně laděného programu tábora. Znáte to - pravěk, hvězdné války, nyní zá-

chrana planety. Celé to vypadalo motivovaně, tak jsem přiložil ruku k dílu. Dorazilo 20 "motivovaných" dětí a 2 "motivované" dozorkyně. Rozdaly se pytle, rukavice, udělalo se hromadné foto v nových tričkách s motivem tábora. Pak se skupina vydala po trase úklidu. Spíše tedy zmizela. Za tříčtvrtěhodinovou procházku shromáždila celý jeden pytel odpadků a odešla neznámo kam. Akci jsem vyhlásoval jako otevřenou veřejnosti, a i když se konala v červencový termín a nevhodný brzdce odpolední čas, přece jen jsem očekával více než jednoho dorazivšího. S kolegou jsme se tedy vydali po březích zaneřádného Mlýnského náhonu a shromáždili tolik odpadu, kolik jsme unesli.

Rozhodně nechci nikomu sahat do svědomí, ale v tomto příkladu se projevilo pár důležitých věcí. Přírodu má rád skoro každý, ale dosavadní výpomoc většiny je prozatím víceméně symbolická. V tomhle ohledu si vážím každé aktivity, ale pokud je dělaná pouze na oko, pro dobrý pocit nebo status na sociální síti, je lepší, když vůbec nevznikne. Vzbuzuje v nás totiž falešný pocit, že je o něco postaráno, že bylo něco vykonáno, že to stačí a nemusíme se už dál snažit. Motivace dětí vychází z motivace dospělých. Pokud se k problému staví lhostejně rodiče nebo učitelé, nemůžeme od dětí čekat zázraky.

Chápu všechny aktivní ochránce přírody, kteří úklidové akce nepořádají čistě z kapacitních důvodů. Ne, že by odpadky v přírodě nebyly vůbec žádný problém, ale v době globálního ekologického rozvratu je přece jen mnoho věcí daleko palčivějších. Již dlouho to vnímám podobně. Dokud nás bude tak málo, jako nás je, budeme muset dávat přednost jiným oblastem.

Onen osvětový potenciál úklidů je téma k diskusi. Myslím si, že je převážná část lidí, kteří by nic jen tak v přírodě neodhodili, a naopak je určité procento těch, kterým je to lhostejné a možná se nad tím ani nezamyslí. Určitá souvislost se dá vyvodit i z druhů nejčastěji sbíraných odpadků a konkrétních míst. Plechovky od energetických nápojů, rozbité lahve od alkoholu a prázdné krabičky od cigaret v místech příměstských dýchánek bezstarostné mládeže. Jinde zase plechovky od barev, izolační materiál, igelity, kabely... odhazované přes ploty v zahrádkářských koloniích. Prototypy hřištníků nechtě si každý domyslí podle své fantazie a zkušeností. Nejsem si jistý, nakolik se jejich svědomí pohne právě organizací úklidové akce.

Jediným relevantním argumentem pak zůstává fakt, že zvířata za poházené odpadky, které se pro ně mohou stát pastí, nemůžou. A tak touto aktivitou chráníme především je. Stejně tak přírodu, která si sice třeba s železnou plechovkou během pár desetiletí poradí, ale plasty rozpadající se na mikročástice už jsou pro ni oříškem víceméně nestravitelným.

Odpadky budu v krajině sbírat i nadále. Sice asi už ne organizovaně, ale spíše sám a na místech, kde způsobují konkrétní škody. Ve městech budu dál naivně doufat, že takový bordel, který se tam občas dá najít, někoho přiměje k hlubšímu zamýšlení. Osobně se domnívám, že tenhle obrázek je jen zrcadlem úrovně naší společnosti. Stejně jako politici, které jsme si zvolili, reklamy, na které jsme ochotni koukat, nebo jídlo, které dokážeme konzumovat. -jj-

Foto -jj-

Ze Střely přes lesík Borek do Dražejova a na vrch Opeřová

Na náš dnešní malý výlet po okolí Strakonice se vydáme autobusem MHD (linka číslo 3). Vystoupíme ve vesničce jménem Střela, která leží přímo u hlavní silnice ze Strakonice do Horažďovic a v současnosti představuje nejzápadněji položenou městskou část. Na zdejší návsi naši pozornost upoutají dvě stavby - kaple a zámecká sýpka. Malá kaple zasvěcená sv. Janu

Střelský rybník z hráze, foto Alan Šturm

Křtiteli je situována přímo uprostřed návsi. Postavena byla teprve roku 1964 jako volná replika své starší předchůdkyně z počátku 20. st., která bohužel musela být zbourána právě v souvislosti s rozšiřováním výše zmíněné silnice. Kaple patřící městu loni prošla kompletní rekonstrukcí, takže její interiéru i exteriéru jsou nyní ve výborném stavu. Co se pak obilné sýpky neboli špýcharu týká, tak ten zřejmě pochází z doby barokní, kdy střelské panství náleželo jezuitům, a tvořil tehdy součást příslušenství vrchnostenského statku. Dnes působí opuštěným a sešlým dojmem.

Z návsi se poté můžeme projít pár kroků západním směrem ke Střelskému rybníku. Tato poměrně velká vodní plocha, určená k hospodářskému chovu ryb a příležitostně pořádaným rybářským závodům, je napájena po-

tokem Kolčavkou přitékajícím od severu. Dotyčný potok následně opouští rybník na jeho jižní straně (v místě hráze) a neda- leko odtud se vlévá do řeky Otavy. Rybníční hladina je lákavým prostředím pro divoké kachny "březňáčky" (*Anas platyrhyn- chos*), a především na podzim a v zimě také pro několik labutí velkých (*Cygnus olor*).

Od rybníka se vrátíme zpátky k návesní kapli a rozcestníku turistických tras. Po červené značce se vydáme k severový- chodnímu cípu výrazného návrší, které se vypíná přímo nad vesnicí a kde se nachází zdejší nejvýznamnější architektonická památka - zámek Střela, po němž nese název i samotná osa- da. Jedná se o skutečnou dominantu celé oblasti, nápadně viditelnou z mnoha míst v celém okolí. Objekt má starobylou a zajímavou historii. Vybudován byl snad již ve 13. st. a jeho pojmenování by mohlo poukazovat na nějakou spojitost s velmožským rodem Bavorů ze Strakonice, majícím ve svém erbu právě střelu ve zlatém poli. Existence hradu s hospodář- ským dvorem je však poprvé spolehlivě doložena k roku 1318, kdy je jako jejich držitel uváděn Bleh ze Střely s rodovým zna- kem oslí hlavy. Jeho potomci drželi Střelu skoro po celé 14. st. V 15.-16. st. potom hrad a panství několikrát změnily majite- le. Ke konci 16. st. Střelu získal rytíř Petr Boubínský z Újezda. Roku 1619 celý dvojhrad (tvořen stavebně propojeným horním a dolním hradem) bezohledně zpusťovali žoldnéři císařského vojevůdce Martina de Hoeff-Huertu a panství bylo Boubínským zabaveno. O čtyři roky později je koupili Libštejnští z Kolovrat, kteří roku 1654 vše odkázali řádu jezuitů. Ti na místě zničené- ho dolního hradu dali před rokem 1720 vystavět dnešní barokní zámek a na severní straně k němu přiléhající značně velkou kapli sv. Jana Křtitele. Nedaleko od ní zůstala ještě zřícenina staršího, tedy horního hradu. Ta je též dobře patrná až dosud. Aktuálně patří celý komplex soukromému vlastníkovi, který jej nechal před pár lety důkladně oplotit, proto se už nedá dojít až k samotnému zámku a my se tak budeme muset spokojit s pohledem na něj pouze z cesty pro pěší turisty.

Výstupová pěšina na jižním svahu Borku, foto Alan Šturm

Z turistické trasy potom již uhneme a vydáme se přes pole severním směrem k nedalekému návrší pojmenovanému Borek. Přestože jeho plocha i nadmořská výška (jen 436 metrů) jsou celkem zanedbatelné, tvoří vzhledem ke své poloze uprostřed rovného terénu dosti výrazný lokální krajinný prvek a orientační bod. Nahoru vystoupáme po strmé stezce na jižní straně kopce a ocitneme se na vrcholové planince, kde se také nachází výšková kóta. Celý jihozápad Borku bývá vystaven slunci, a tudíž suchý. Rostou zde proto ve velké míře xerofilní trávy a byliny, zejména mochny a mateřídouška. Keřů a stromů tu najdeme málo, vlastně je repre- zentuje pouze několik osamělých borovic a skupinka hlohů. Naopak východní, severní a severozápad- ní stranu pokrývá lesík, který příhodně v souladu s názvem vršku tvoří především borovice lesní (*Pinus sylvestris*), doplněná o smrky a pár listnáčů. Mezi stromy během sezony můžeme při troše štěstí najít běžné druhy hub, např. klouzky, pečárky (žampiony) nebo bedlu vysokou (*Macrolepiota pro- cera*) i poněkud kontroverzní bedlu červenající (*Chlorophyllum rhacodes*). Ovšem ani pro houbaře, ani pro přírodovědce nepředstavuje kopec Borek nijak zvlášť atraktivní místo. Ale i tak není úplně

zbytečné sem zavítat a z jihozápadního okraje vrcholku si dopřát ničím nezakrytý výhled na Střelu i Střelský rybník, městys Katovice a Kněží horu.

Pumpava rozpuková/obecná, růžově kvetoucí varieta jaterníku podléšky, foto Alan Šturm

Na jihozápadní straně nakonec sejdem po svahu dolů a znovu přes pole se vrátíme na cestu, avšak nikoliv už na červeně značenou ze Střely do Virtu, nýbrž na poměrně širokou polňačku, po níž si to namíříme pro změnu na severovýchod - do Starého Dražejova. U cesty po levé ruce brzy mineme kamenný podstavec datovaný 1902. Původní křížek se na něm už nedochoval a místo něho je tady připevněna jenom jeho velmi prostá, spíše provizorním dojmem působící náhrada. Po celou dobu také budeme vídat mladé listnaté stromky včetně ovocných odrůd, které nedávno podél trasy Střela-Dražejov vysáze- li nadšení dobrovolníci koordinovaní strakonickou základní organizací ČSOP.

Zanedlouho dorazíme na okraj Starého Dražejova. Opět po levici budeme mít několik prvních domů a zdobný litinový kříž z druhé poloviny 19. st. Od něho pak půjdeme po ulici pořád rovně východním směrem až ke křižovatce, při níž stojí nápadná, bíle omítnutá pilířková boží muka s obrázkem sv. Jana Nepomuckého ve výklenku. Pro

nás jsou kromě jiného znamením, abychom změnilí směr své cesty, tentokrát na sever, do kopce. Teď budeme pokračovat přímo vzhůru, ale jen chvíli. Hned na dalším rozcestí totiž uhneme pro změnu na východ a dojdeme tudy až na konec vesnice. Vlevo jistě naši pozornost upoutá zděný vodojem z roku 1931. Kousek od něho uhýbá z ulice polní cesta směřující přímo k severu, která nás konečně dovede až před jihozápadní okraj středně velkého a zalesněného vrchu Opeřová (někdy psáno též Oupeřová; 498 m n. m.), hlavnímu cíli dnešní poznávací vycházky.

Tady se nám naskytne pohled na jižní svah, spadající značně prudce od vrcholku Opeřové, který se vypíná právě nad touto její stranou. Dotyčný úsek je hodně suchý; jednak kvůli vystavení intenzivnímu slunečnímu osvětlení, a rovněž právě kvůli příkrosti terénu, po němž téměř všechna dešťová voda rychle steče. Stromový porost se proto skládá v naprosté většině z borovice lesní. Okraj lesa představuje optimální biotop pro suchomilné trávy a květeny, jakož i jemu odpovídající živočišné druhy. Z nich stojí za zmínku hlavně ještěrky a různí zástupci hmyzí "říše", kupř. morfologicky zajímaví motýli vřetenušky (rod *Zygaena*), z brouků potom střevlíci, jedovatá majka obecná (*Meloe proscarabaeus*) či hojně rozšířená a obvykle ve větších skupinkách se vyskytující ploštice ruměnice pospolná (*Pyrrhocoris apterus*).

Méně sucho je na západním svahu Opeřové, který pokrývá hlavně smrkový les s příměsí mladších buků. Jehličnaté stromy však v posledních letech byly kvůli napadení kůrovcem z valné části pokáceny. Tato část lesa může v létě a na podzim být zajímavá pro praktické houbaře, protože se tady dají nasbírat plodnice jedlých druhů, zejména hřib hnědý ("suchohřib"; *Imleria badia*), hřib žlutomasý ("babka"; *Xerocomellus chrysenteron*), hřib plstnatý ("kožák", "koženáč"; *Xerocomus subtomentosus*) a občas pravý hřib smrkový (*Boletus edulis*). Dále pečárka lesní (*Agaricus silvaticus*) a hlíznatá (*Agaricus essettei*), bedla vysoká i červenající, pýchavky, vynikající muchomůrka růžovka ("masák"; *Amanita rubescens*) a pod borovicemi rovněž kotrč kadeřavý (*Sparassis crispa*). Z nejedlých a jedovatých druhů je pak třeba uvést ryzec ryšavý (*Lactarius rufus*), čechratku / čechratici podvinutou (*Paxillus involutus*), muchomůrku citrónovou (*Amanita citrina*), muchomůrku červenou (*Amanita muscaria*) a prudce jedovatou tygrovanou (*Amanita pantherina*). Podrost se skládá hlavně z ostružiníků, několika druhů trav a mečů, mezi nemnoha květinami výrazně převažují žluté jestřábníky (rod *Hieracium*).

Jižní část vrcholové partie Opeřové, foto Alan Šturm

Pro zájemce o botaniku je naopak především na jaře vhodné se projít severozápadní a severní částí Opeřové. V březnu a dubnu se tu lze podél lesních pěšin na úpatí kochat zářivě žlutými květy podbělu lékařského (*Tussilago farfara*) a doslova záplavou krásně modrých nebo modrofialových jaterníků podléšek (*Hepatica nobilis*), pokrývajících též celý svah až k vrcholku. Severní strana Opeřové je také dosud jediným místem v okolí Strakonice, kde se mi opakovaně a ve větším množství daří nacházet i vzácnější, růžově kvetoucí varietu jaterníku. Ve společnosti jaterníků jen o málo později vykvétají sasanky hajní (*Anemone nemorosa*), od začátku května pak následují (avšak v menším počtu) kokoříky vonné (*Polygonatum odoratum*) a konvalinky vonné (*Convallaria majalis*).

Muchomůrka citrónová, kotrč kadeřavý, foto Alan Šturm

ubývají vhodná prostředí pro její přirozený výskyt, a z toho důvodu ji národní Červený seznam řadí mezi vzácnější taxony (kategorie C4a). Není sice vysloveně chráněná, přesto je na širší veřejnost nutné apelovat, aby lidé její květy pro léčebné účely sbírali v co nejšetnější míře, oddenky pokud možno vůbec ne! Tato lokalita navíc patří mezi několik posledních nalezišť této květiny v našem okolí.

Po severovýchodním svahu můžeme pozvolna vystoupat až na samotný vrchol Opeřové. Východní stráň naopak nedoporučuji pro špatnou schůdnost, zapříčiněnou hlavně nadměrně hustým, místy skoro souvislým pokryvem tvořeným plazivými i keříkovými ostružiníky (rod *Rubus*). V severní části vrcholové partie se les skládá hlavně z jehličnanů (borovice, smrk), ale jak postupujeme po protáhlém temeni stále více

konvalinky vonné (*Convallaria majalis*). Zhruba v tutéž dobu (někdy však už v dubnu) se vyplatí zapátrat ještě v borovém lesíku, který leží při severním úpatí, v prostoru mezi cestou lemující okraj kopce a lánem pole. V suché trávě pod vzrostlými stromy můžeme narazit na další půvabnou "poselkyni vesny" - prvosenku jarní (*Primula veris*), známou pod lidovými názvy "petrklíč" nebo "bylina svatého Petra", a to v počtu několika málo desítek kusů. Jedná se o vytrvalou léčivou rostlinu, schopnou přežívat na stejném stanovišti přes padesát let. Naneštěstí stále

k jihu, tedy přímo k nejvyššímu bodu kopce, získají brzy převahu listnaté stromy, v naprosté většině duby, nějaké buky a sporadicky břiza nebo lípa. Les je zde světlý a bez obtíží průchodný. Definitivně ho opustíme na jihovýchodní straně, kde také výrazně převažují duby, teprve na okraji roste opět pás jehličnanů, konkrétně modříny opadavé (*Larix decidua*) a borovice. Když vyjdeme z lesa, pustíme se po polní cestě sledující severní okraj vrchu Kuřidlo a celý výlet zakončíme v osadě "Habeš", další z místních částí Strakonice. Tady se můžeme občerstvit v hospodě a pokračovat pěšky do centra města. Nebo se odtud můžeme vrátit autobusem MHD, jehož zastávka je umístěna v Tisové ulici.

Poznámka na okraj: Vedení města oznámilo ve Zpravodaji Strakonice z letošního června záměr nedaleko Habeše - včetně Opeřové(!) - vybudovat "areál zdraví" pro cyklisty a inlajnisty, jehož součástí mají rovněž být asfaltované cesty v šířce 3 metrů a délce více než 1,2 km. Podrobnější průběh plánovaného okruhu mi není znám, tak netuším, v jaké míře se tento projekt dotkne samotného lesa a jej obývajících rostlin, hub a živočichů. Nezbyvá než doufat, že co nejméně... **Alan Šturm**

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

11. díl – Papír

Než se v tomto díle seriálu pustíme do několika (pravděpodobně notoricky známých) ekospotřebitelských rad, je třeba nastínit důležité souvislosti, které by mohly náš náhled na celou problematiku výrazně pozměnit.

Kolaps na trhu druhotných surovin

Náš odpadový trh byl do roku 2017 postaven na jednoduchém principu. Přebytky druhotných surovin byly obchodovány do Číny a ostatních asijských zemí. Jelikož v ČR ani v Evropě nejsou vybudovány dostatečné recyklační kapacity, dochází k hromadění vytríděného plastu (v ČR se recykluje pouze asi polovina této suroviny) a v roce 2020 došlo ke zhroucení trhu s vytríděným papírem (viz např. [zde](#)). Výkupní ceny klesly k nule a část nákladů za třídění a svoz převzaly na svá bedra obce. Takže zatímco Češi se rok od roku zdokonalují v třídění recyklovatelných složek odpadů, sebraný papír se hromadí ve skladech a evropských přístavech. Množství spotřebovaného papíru navíc koreluje s úrovní života jednotlivých zemí, takže se dá předpokládat jeho další hromadění, neboť recyklační podniky jsou budovány velmi pomalu. Řešení této tristní situace jsou v podstatě dvě. Snížení naší osobní spotřeby "nového" papíru a zvýšení poptávky po recyklovaném papíru (což může výrazně pomoci právě v budování recyklačních kapacit - viz [zde](#)). Na druhou stranu - papír je v určitém ohledu perspektivní surovina, která může nahrazovat část zbytných jednorázových zejména plastových obalů. A v neposlední řadě - existují další způsoby, jak papír využít předtím, než ho vhodíme do modrého kontejneru. Pojďme se na všechny tyto oblasti podívat podrobněji.

Foto CCO

Letákové šílenství

Nemá cenu asi popisovat, kterak papírenský průmysl znečišťuje životní prostředí. Stejně tak asi nebudeme polemizovat nad nezbytnou spotřebou papíru (některé listiny a formuláře zkrátka na papíře být musejí). Věděli jste ale, že do českých schránek přistane ročně 60-80 tisíc tun reklamních letáků? Připočteme si další zbytečnou reklamní korespondenci, nabídkové katalogy, zpravodaje atd.; není pak divu, že papír tvoří přes 20 % komunálních odpadů. A ne - honbou za slevami ve výsledku skutečně nic neušetříte. Ale pokud si to někdo stále myslí, proč nevyužít elektronických forem veškerých těchto tiskovin? Je to přece otázka pár kliknutí. V tomto ohledu nepomáhá ani banánovka pod schránkami, kam letáky automaticky vhadzujeme. Je třeba tento pramen utnout již u jeho vzniku. Zde vykoná největší službu obyčejná nálepka "nehazovat reklamu" - je potěšující, že podíl takto označených schránek setrvale vzrůstá. Třeba jednou přijde doba, kdy se prodejčům tato forma reklamy přestane vyplácet.

Spotřebu dalšího papíru můžeme snížit mnoha známými opatřeními, jako je oboustranný tisk, přednostní vyřizování úředních úkonů a archivace elektronickou formou. Sami se můžeme v duchu prolístovat naším týdenním programem a zjistit, kde máme v tomhle ohledu ještě rezervy.

Recyklovaný a FSC papír

Jak už bylo řečeno - nákup recyklovaného papíru nebo výrobků z něj podporuje vznik nových recyklačních kapacit. Pokud je to tedy možné, upřednostňujeme tento druh před papírem "klasickým". Nejedná se jen o papír do tiskáren, ale i o papír balicí, hygienický atd. I když pro někoho může být důležitým sociálním statusem čtyřvrstvý, chlórem bělený a obrázky potištěný toaletní papír, pravdou zůstává, že většina recyklovaných výrobků nezaostává ani ve vzhledu, ani v hebkosti. Všechny produkty jednoduše rozeznáte podle označení

"100% recyklovaný papír". U jednorázových papírových utěrek, kapesníků apod. je většinou vhodnější zvolit textilní variantu.

Papír s certifikací FSC pochází z šetrnějších lesnických zdrojů (je obdobou ekologického zemědělství). Stejným způsobem se označuje i dřevo a výrobky z něj.

Papír jako šetrnější obal

Co dříve bývalo normou, začíná se pomalu zase navracet. Papír jako obalový materiál bychom měli upřednostňovat všude tam, kde znamená úsporu jednorázového plastu. Papírové krabice na elektroniku a podobné kusové zboží jsou asi normou, ale potěšující je zahlédnout tu a tam papírové pytlíky na sypké potraviny - sůl, cukr, rýže, ovesné vločky... I když návštěva bezobalového obchodu je ještě o krok dále, tady platí - jen houšť a větší kapky. Papír z vyřazených tiskovin můžeme dle fantazie a odvahy využít např. i při balení dárků apod.

Co ještě s papírem?

Nedostatečnost a faktická nefunkčnost papírových recyklačních řetězců přivádí na světlo podstatnou otázku. Jak odpadní papír využít jinak a třeba lépe? Část lidí jej shromažďuje na podpal. Což je v pořádku, pokud u podpalu zůstaneme a není tím myšleno klasické topení. Papír je totiž přírodním, relativně dobře rozložitelným materiálem. Pomocí tvrdých kartonů je možné mulčovat nebo zakládat nové záhony "na zelené louce". Po zvlhnutí se stane potravou pro půdní živočichy a je zabudován do koloběhu uhlíku. Podobným způsobem je možné zkompostovat i běžný papír (s výjimkou příliš barevných nebo povrchově ošetřených a voskovaných druhů). Výborně se ke kompostování hodí papír recyklovaný, znečištěný nebo ten horší kvality (plata od vajec, roličky od toaletních papírů...), který ještě před časem nebylo doporučeno ani třídit. Při přidávání většího množství je třeba zajistit dobrý zdroj dusíku, protože papír je pro kompost surovinou extrémně bohatou na uhlík. Díky své savosti se dá použít k odlehčení příliš vlhkých substrátů. Je také vhodný pro průmyslové kompostování, takže se nemusíme bát vyhazovat menší množství horších druhů papírů do kontejnerů na bioodpad. -jj-

Fenomén strakonických zahrádkářských osad - 3.

V dnešním díle minisérie se blíže podíváme na stinnou stránku strakonických zahrádkářských kolonií, resp. trend, který zde byl umožněn nedávnými změnami územního plánu. Proměna zahrádkářských objektů ve stavby pro trvalé bydlení a doprovodné jevy jsou pravděpodobně problémem celorepublikovým, avšak zde byl tento proces urychlen a legitimizován.

Zahrádkářské osady v minulosti vznikaly v okrajových partiích městské zástavby a jednotlivé díly pozemků byly většinou přidělovány majitelům bytů panelových domů pro zahrádkaření a individuální rekreaci. Velikost a charakter dílců (bez díličho oplocení a spravovaných Českým zahrádkářským svazem) předpokládala a umožňoval pouze toto jediné možné využití. V novodobých územních plánech města byla výstavba v zahr. koloniích regulována výměrou 50 m², což je pro rekreační objekt plocha naprosto dostačující, ale neumožňující vznik rodinných domů. Po převedení velké části pozemků do rukou soukromých majitelů se způsob jejich užívání mění a začíná docházet k přestavbám čistě rekreačních objektů.

Rodinná výstavba v lokalitě Šibeník, foto -jj-

Zásadní je pak v tomto ohledu změna regulativu zakomponovaná do aktuálního platného znění ÚP. Ta umožňuje v plochách vedených jako čistě rekreační oblasti stavbu objektů o zastavěné ploše do 90 m² a výšce zástavby do 9 m s max. dvěma nadzemními podlažními a podkrovím. Jedná se o kolonie U Blatského rybníka, V Lipkách, U Řepické zastávky. Stejná úprava je platná také pro nově vymezené rekreační oblasti (např. U Hole, Na Kalvárii...). Zvláštní skupinou jsou pak osady vedené v ÚP jako „plochy bydlení – smíšené – rodinné domy a stavby pro rodinnou rekreaci“ (Na Vinici, Šibeniční vrch, Podsrp, Přední Ptákovice, Podskalí...). V těchto oblastech je počítáno s postupným dotvářením infrastruktury a výstavba je zde bez omezení. V současné době je připravována (v mnoha ohledech pouze kosmetická) změna ÚP, která by omezení ve všech výše uvedených typech ploch sjednotila – na plochu výstavby max. 80 m², výšky do 7 m a max. jednoho nadzemního podlaží a podkroví.

Řada odborníků i zainteresovaných osob se shoduje, že regulativy umožňující víceméně klasickou výstavbu v zahr. koloniích je věcí dosti nešťastnou. Jaké problémy to s sebou přináší?

V první řadě byla většina těchto ploch parcelována do výměr kolem 4 arů, vybavených pouze drobným zahradnickým nebo rekreačním objektem. Ten měl umožňovat

zejména azyl před nepříznivým počasím, ukládání zahradnického náčiní, případně přespávání v letním období. U takové stavby se nepředpokládá vytápění v zimním období, likvidace komunálních odpadů atd. Výstavba rodinného domu na takovém místě nehyzdí pouze pozemek jako takový. Negativně ovlivňuje nejen sousedící zahrádky, ale i širší okolí. Jedná se o spád popítku z nekvalitních topenišť (objekty nemusí mít tepelné audity), možný vznik černých skládek a volné vypouštění odpadních vod. Lokality mají zcela neodpovídající obslužnost. Není možné zajistit standardní doručování pošty, veřejné osvětlení nebo příjezd vozů integrovaného záchranného systému. Výstavba dvoupatrových objektů čnicích nad okolní klasické zahrádkářské chatky výrazně narušuje charakter místa i celkový krajinný ráz.

Kromě těchto faktických dopadů má situace ještě významné sociologické souvislosti. Celoroční užívání staveb komplikuje a znepříjemňuje rekreační využití ostatních pozemků. Vznikají tak sousedské spory mezi „starousedlíky“ a novými obyvateli. Ti se navíc mohou rekrutovat nejen z řad movitých občanů, kteří využili možnost lukrativního bydlení kousek za městem, ale i z řad např. neplatičů, kteří tak mohli tímto způsobem snížit své náklady na bydlení.

Určitým způsobem je tímto stavem legalizována výstavba klasických rodinných domů v parametrech a podmínkách, které by ji za normálních okolností nikdy nepřipouštěly. Ve výsledku se také stírá rozlišení ploch pro bydlení a pro rekreaci v rámci ÚP, protože zde mohou vznikat objekty prakticky totožné.

Jak už bylo naznačeno, jediným východiskem je změna regulativů – ne pouze jejich sjednocení a úprava z plochy 90 m² na 80 m², ale nejlépe návrat k původní úpravě (výstavbě do max. 50 m²). Jediným pozitivem, které je možné v této souvislosti vnímat, je určité nasycení poptávky po rodinném bydlení v blízkém okolí města a snížení tlaku na vznik nových stavebních parcel na zelené louce. -jj-

Zeleněnka dubová

20. června 2021 jsem se byla podívat na okraji pole jihovýchodně od Chanovic podél remízku. V podrostu seděl krásný zelenkavý motýl, docela velký, a vypadal, jako by se nedávno vylíhl. Podle bílých čárek na křídlech jsem si nejprve myslela, že je to pídalka běločárník smrkový (*Hylaea fasciaria*) s rozpětím křídel 32-39 mm. Pak jsem si však všimla bílých zadních křídel, které jsou u běločárníka smrkového zelené, a v atlase vyhledala zeleněnku dubovou (*Bena bicolorana*). Její rozpětí křídel je v rozsahu 36-42 mm. Zajímavý je také sosák s šikmo vzhůru vystupujícími makadly, což je na fotce vidět. Letové období spadá od konce května do konce července. Motýli jsou aktivní v noci, ve dne odpočívají na listech. Čerstvě vylíhlí jedinci pobývají na travách a v podrostu, takže jedinec na fotce se asi opravdu nedávno vylíhl. Také se nacházel pod dubem, a nikoli pod smrkem. Housenky se živí výlučně na dubech a přezimují. V atlase je na obrázku i kukla – člunkovitý, žlutavě zelený kokon je připředený většinou na spodní straně listu. Tento druh motýla se vyskytuje v nížinách až pahorkatinách, v nižších polohách hojněji. Má rád listnaté a smíšené lesy s duby, zahrady a parky. Patří do čeledi drobnuškovití (*Nolidae*). **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MACEK, J. a kol.: Noční motýli I. Academia, Praha, 2007.

MACEK, J. a kol.: Noční motýli III. – pídalkovití, Academia, Praha, 2012. **Foto Eva Legátová**

Večer s dokumentem 90. díl - V ráji šumavských hvozdů

Národní park Šumava slaví v letošním roce výročí 30 let od svého založení. Jednou z připomínek jubilea byla i epizoda z cyklu České televize Historie.cs odvysílaná v červnu. Moderátor Přemysl Čech pozval do studia trio odborníků dlouhodobě spjatých s vývojem našeho největšího národního parku. U diskuzního stolu zasedl současný ředitel Pavel Hubený, ekolog Bedřich Moldan a bioložka Zdenka Křenková.

Pořad se v 50 minutách pokusil o splnění nelehkého úkolu - o shrnutí historicko-politického vývoje parku od peripetií kolem založení, přes veškeré spory až po současný stav a vyhlídky do budoucnosti. Problematiku divokých vášní kolem směřování managementu shrnul trefně Pavel Hubený - Šumavu vnímá jako silný ženský princip, s mnoha milenci a složitými vztahy. Jakožto porevoluční zaměstnanec také může zpětně reflektovat proměnu náhledů na obhospodařování parku. Podle jeho slov byly první plány ještě notně ovlivněny mýty pramenícími z neúplné znalosti biologie NP. Území bylo po dlouhou dobu z velké části znepřístupněno a k dobrému pochopení klíčových principů vedly až novodobé průzkumy a také počáteční neúspěchy. Dnes je již dobře zdokumentováno, jak silná a flexibilní je přirozená obnova disturbovaných lesních ploch. Také se výrazně změnil náš náhled na pralesovitost/původnost současných šumavských lesů. I když ze zcela původních pralesů jsou dnes zachovány už pouhé fragmenty, na velké

Foto -jj-

dílčí stav a pravidla hry. V odborných, ale i v laických kruzích však již zcela převládá názor, že právě zde by měl být prostor, kde příroda bude fungovat podle svých vlastních zákonů. A že člověk zde bude operovat především jako pozorovatel a obdivovatel.

Diskuze nad minulostí i současností NP je v pořadí prokládána vyprávěním o šumavských fenoménech - rašeliništích a vzácných (a symbolických) druzích zdejší ptačí fauny (tetřívka obecný, jeřábek lesní, tetřev hlušec, datlík tříprstý).

Epizodu z cyklu Historie.cs můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

části území dosud vládou geneticky autentičtí a dlouhověcí potomci původních lesů. Neobstojí již tedy ani často tradovaný názor o Šumavě jakožto umělé monokultuře schwarzenberských lesních hospodářů.

Naštěstí všechno, co se za uplynulých 30 let na Šumavě odehrálo (a to i včetně všech vyhocených sporů), vedlo k jistému konsenzu, že prostor by zde měly dostat zejména člověkem neovlivňované přírodní pochody. Národní park II. kategorie IUCN ostatně takový režim předpokládá. Vývoj tímto směrem sice probíhá pomaleji než v sousedním Bavorském lese, ale vše nasvědčuje tomu, že by mohlo v budoucnosti dojít k jejich teoretickému i faktickému prolnutí. Již nyní se o Šumavě a Bavorském lese uvažuje jako o největší ploše lesní a divoké krajiny ve střední Evropě.

Všichni zúčastnění však zároveň chápou Šumavu jako dynamický celek, kde nahodilé disturbance mohou zcela měnit

Pozvánky - srpen 2021

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Středeční zastavení

ST 4. 8. Sdílení, ztišení, inspirace. Myšlenky pedagoga **Ferdinanda Krcha**. Sraz v 16:30 před pobočkou Za Parkem.

Nedělní zastavení

NE 22. 8. Sváteční setkání s poezií, např. z díla **Jaroslava Hutky**. Sraz v 18:00 před pobočkou Za Parkem

Přírodovědný výlet: Basumský hřeben a okolí

NE 29. 8. Sraz v 6:55 před nádražím ČD. V 7:10 odjezd vlakem (s přesedáním) do stanice **Kubova Huť**. Tam nás v 8:33 bude čekat **Ing. Josef Pecka**, šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč, až na místě). Půjdeme smrčinami a bučinami **na Basumský hřeben** okolo vrcholu Pažení, po Horní basumské cestě **k přírodní památce Jilmová skála** a na vlakovou zastávku **Zátoň** (celkem cca 10 km). Trasu lze po dohodě upravit. Zpět jede více spojů, např. v 17:12. Více na www.csop-strakonice.net nebo v ŠK Za Parkem.

Výstavky

Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj.**

Bližší informace: Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz.

Poznámka: Plánované akce jsou vyhlášeny, ale vzhledem k aktuální epidemiologické situaci může dojít ke změnám. -ah-

Drobné smetí

Od blokády na Ptačím potoce uplynulo 10 let

15. července 2011 byla zahájena nenásilná občanská blokáda nezákonných zásahů v několika cenných lokalitách v jádrové oblasti NP Šumava. Dříve hojně kritizovaná akce pomohla zabránit kácení lesa v místech, která jsou dnes ponechána samovolnému vývoji. Více se dočtete [zde](#).

Odešel zakladatel Vlčích a Rysích hlídek

28. 6. 2021 zemřel zoolog, publicista a výtvarník Ludvík Kunc. Významnou měrou přispěl k reintrodukcii šumavského rysa, inicioval také vznik dobrovolnických hlídek. Více viz [zde](#).

Podle ornitologů vzrůstá počet čápů

Pravděpodobně deštivé jaro s dostatkem potravy zajistilo letos větší počet odchovaných čápů. Tento trend potvrdili ornitologové při pravidelném kroužkování a sčítání. Více informací viz [zde](#).

Od července platí nová protierozní vyhláška

Nový zákonný předpis kromě maximální velikosti půdních bloků (30 ha) zavádí možnost postihnout nešetrné hospodaření na zemědělské půdě. Více se dočtete [zde](#).

Jeden z šumavských rysů byl upytláčen šéfem myslivců

Zvíře bylo domovní prohlídkou nalezeno v mrazáku člena mysliveckého sdružení z Klatovska. Ochránci přírody rysa identifikovali podle kresby na srsti. Podrobnosti viz [zde](#).

Stromy v ochranných pásmech se nebudou moci kácet bez povolení

Nebezpečný návrh poslance Kotta (ANO) byl naštěstí odmítnut poslanci. Měl umožnit kácení stromů v ochranných pásmech vodovodů a kanalizací bez povolení orgánu ochrany přírody. Více viz [zde](#).

Oprava chyby z minulého čísla

Omlouváme se za chybu: v článku „Do Rovné a jejího okolí...“ na str. 11 minulého Kompostu byl v popisku fotky mylně označen vítod chocholatý jako kruštík tmavočervený. *-jj-*

Rozhlasový rozhovor o obnově šumavských rašelinišť

Rozhovor s RNDr. Ivanou Bufkovou, Ph.D., odborným garantem projektu Život pro mokřady, si můžete v archivu ČRo vyhledat [zde](#). Články na stejné téma vyšly v Kompostu např. v [č. 3/2019](#) a [6/2020](#). *-ah-*

Literární okno

Lesní zahrady v praxi – Tomas Remiarz

Téma lesního zahradničení (někdy též agrolesnictví) je novější „myšlenkovou odnoží“ zahradnické praxe s permakulturními prvky. Samotné hospodaření spojuje postupy přírodě blízkého zahradničení, sadařství a permakulturního designu. Snaží se pracovat s ekosystémovými principy a rozšiřuje dosavadní plošné pojetí zahrady i do třetího – vertikálního – rozměru. Tzn. pracuje s rostlinnými patry (stromovým, keřovým, bylinným, ale i kořenovým nebo patrem pnoucích a půdopokryvných rostlin), přičemž velikost pozemku nehraje roli. Lesní zahrady je možné budovat v rámci městských minipozemků, klasických zahrad nebo je libovolně utvářet v komunitním nebo tržním pojetí na plochách několika hektarů. Kombinují maximální dopad ekosystémových funkcí s výnosem plodin v jedlých stabilních společenstvech všech základních typů rostlin.

Publikace z roku 2017 (v češtině vydaná 2020) přináší ucelený pohled na tento nový

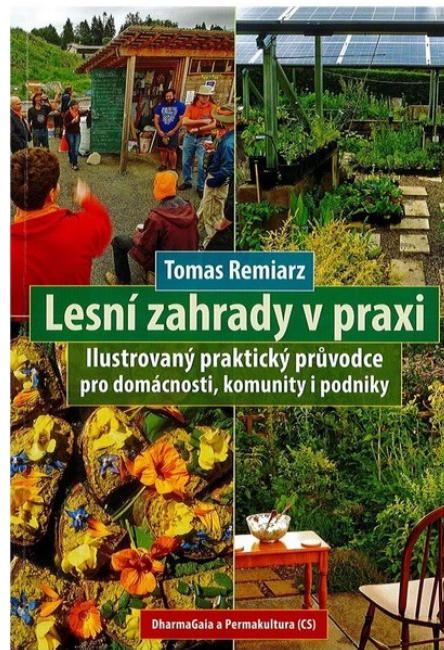
zahradnický „směr“. Skládá se ze tří tematických částí. V první nás autor seznamuje s teoretickými předpoklady jedlých ekosystémů. Veškerá nauka vychází z poznatků o přirozených rostlinných společenstvech, sukcesi nebo vertikálních patrech lesních ekosystémů. V praxi se tedy víceméně jedná o využití ekologických principů pro potřeby maximálního výnosu jedlých plodů při zachování a podpoře biodiverzity v tom nejširším slova smyslu. Lesní zahrady v komunitním pojetí jsou pak chápány jako významný sociologický prvek (zapojování dobrovolníků, vznik mikroekonomických a soběstačných toků).

V druhé části knihy je rozebráno 14 příkladů fungujících lesních zahrad v Evropě i v USA. Samotný jejich výběr ukazuje rozmanitost výchozích pozemků, velikostí i konkrétního pojetí – jak ve smyslu zahradnickém, tak ve smyslu komunitním. Jsou zde ukázány zahrady domácí, školní, tržní i zajímavé městské projekty.

Třetí část je věnována návodům pro začínající lesní zahradníky. Kterak vyhodnotit pozemek, jak rozvrhnout základní kostru výsadeb, jak pečovat o vzrostlou zahradu atd. V úplném závěru je uvedeno několik příloh – např. k identifikaci půdy nebo pro využití základních druhů jedlých rostlin.

V knize je věnován až příliš velký prostor návodům k zapojování lidí do komunitní tvorby zahrad. Na některých místech je text až příliš všeobecný. Uvítal bych např. více tipů na sestavování konkrétních rostlinných společenstev (tzv. guild). Jejich příklady jsou uvedeny v podstatě pouze u popisovaných fungujících zahrad, ale postrádal jsem postupy na jejich sestavování podle podmínek pozemku, vzájemné konkurenčnosti druhů nebo rámcové rozdělení známějších plodin podle nároků (sucho-, vlhko-, světlo-, stínomilné...). Kromě tohoto možná subjektivně posouzeného nedostatku je však kniha velmi dobře zpracována (i po obrazové stránce), zaplňuje dosavadní tematickou mezeru a posunuje pojetí zahradničení podle přírodních principů zase o kus dále.

Publikace je k dispozici ve fondu Ekoporadny. -jj-

Srpnové zajímavosti Jirky Wagnera

Kdybych měl charakterizovat měsíc srpen jedním slovem, volil bych slovo dozrávání. Zrající obilí v slunci praská, první letní jablíčka pod modrým nebem, nové brambory... a co ještě neuzrálo, připravuje se na podzim. Zemský ráj to na pohled. Jenomže ne vždy: Rychtář Vavák si v r. 1804 stýská, že právě během žni byly časté deště, bouřky a přivaly: „... a tak jak skrze malou ourodu všeho obilí, tak skrz ty nečasy bylo velmi smutno...“ No, a pro ty deště nemusíme chodit tak daleko do historie: ty na začátku srpna 2002 vyvolaly katastrofální povodně hlavně v povodí Vltavy. Někdy se zase podzim přihlásil příliš brzy: Třeba 29. srpna 1777 už rychtář Vavák zaznamenal mráz, „... že místem na tiché vodě led byl...“ Nebo 30. srpna 1837 pomrzly brambory. A 20. srpna 1863 zničily mrazy i kopřivy. Roku 1805, 24. srpna, si městský hlásný v Pelhřimově F. I. Dremsa poznamenal, že „... padal sníh, kdež v polích všechno obilí i žita byly...“

Tak, milý srpne, s dešti to nepřeháněj a s podzimem nepospíchej!

Foto Jiří Wagner

MODRÉ SRPNOVÉ
nebe.
Modřejší jenom
vážka nad vodou.

TÉ TÍHY PLODŮ
mirabelek
zde v polích.
A jen pro pár vos.

CESTA VYHŘÁTÁ.
Strniště tvoje, srpne,
žlutě zubatá.

VZDÁLENÁ BOUŘKA
rozsvěcuje
a zhasíná
noční nebe.

(koncem srpna)
VÍTR VŠE MĚNÍ
rázem.
Ještě je léto,
ale už není.

Jako po válce

Přirovnání k válečným hrůzám bylo několikrát použito letos v červnu ve výpovědích o tornádu na jižní Moravě (např. [zde](#)) - a někteří z nás se zároveň dověděli i tragické zprávy o konkrétních obětech, tak jako třeba já z mailu od kamarádky: „... *Tornádo nám zabilo kolegyni. Mladá, třicetiletá, moc hezká a šikovná holka, měla zrovna před svatbou...*“ Zmařené lidské a zvířecí životy, zpusťovaná krajina, pocit bezmoci, to všechno bude s obcemi na Břeclavsku a Hodonínsku spojené i poté, co se tam život zase rozproudí. Bude to podobné jako po orkánu Kyrill (2007, viz např. [zde](#)), po moravských i českých povodních z let 1997 a 2002 nebo u nás na Strakonicku s událostmi z 8. 7. 2015 (viz [zde](#)). Tehdy jsme pokaždé doufali, že snad nic horšího už nepříjde. A v tisku jsme se tak porůznu dočetli, že s naší lidskou činností to nemá vůbec nic společného. Totéž se říká i teď – viz např. [zde](#).

Nechci s odborníky polemizovat, na to nemám dost vědomostí a zkušeností. Můžu se nanejvýš svěřit se svými laickými pochybnostmi. Podle mě k extrémním meteorologickým jevům přece jenom přispíváme. A to jak dnes, tak v dobách, které sice už dávno minuly, ale naší současnosti se v tomhle podobaly - že už tehdy byla tvářnost Země činností lidí silně ovlivněná.

Člověk se odedávna snaží zařadit si život v co největším dostatku a v pohodlí a nelze se tomu divit. Taková je společenská objednávka. Dokud bude stejná, nemůžeme s žádnou opravdovou změnou počítat. Nanejvýš si na ni bude většinová společnost hrát (viz častá varování před „zeleným populismem“, např. [zde](#)) a bude tak uvádět v nemilost i všechno ostatní, co se životního prostředí týká a co je vedeno i jinou motivací, než je sbírání politických bodů. Že času k zásadním krokům je málo, to si uvědomují už i děti ze základních škol (jak můžeme slyšet kolem sebe nebo z médií, např. [zde](#)), a tak je dost možné, že se častých a důrazných požadavků na změnu životního stylu dočkáme už brzy právě od nich.

Může se nám zdát, že děti jen opakují černobílé poučky ze školy nebo co jen tak někde letmo zaslechly. Jistě to tak i bývá. Na druhou stranu, zrovna tak nás mohou i předstihnout a není na tom nic divného. Je známá věc, že ve srovnání s námi dospělými jsou opravdovější a vnímavější a snad i více napojené na vnitřní řád přírody a její sílu. Na tytéž mechanismy, které dovolují i hodně poničené krajině znovu se obnovit, pokud není náš civilizační tlak na ni příliš silný.

Kéž bychom tuto její schopnost nepřeceňovali (v tom smyslu, že si k ní můžeme bez rizika dovolit úplně cokoliv), ale ani nepodceňovali. Prospělo by jí i nám, kdybychom ji dokázali chápat a napodobovat, místo abychom jí pořád jen vnucovali naše zjednodušená technokratická řešení. „*Země je duše nás všech*“ – tak to napsal ve své „Písni o Zemi“ Vladimír Vysockij a těžko bych vybrala na tohle téma přiléhavější slova než právě ta jeho: „... *Její mateřství nelze jí vzít... kdo ji odepsal, ať podiví se...*“ Tenkrát se to týkalo škod po II. světové válce, dnes mají tatáž slova nový význam. Celou písničku si můžete v podání jejího autora poslechnout [zde](#) a její text v originále i v dokonale věrném českém překladu Milana Dvořáka si přečíst [zde](#).

A tady máme pro vás na ukázkou aspoň krátký úryvek:

*Neříkejte: Svět leh popelem,
nevzejdou už víc osením lány.
Netvrďte mi, že umřela zem,
ne, zem jen chvíli hojí si rány.*

*Její mateřství nelze jí vzít,
jako nelze vyčerpát moře.
Nevěřím, že se dá vypálit,
ne, jen tvář může jí zčernat hořem...*

*... Netvrďte mi, že umřela zem,
ne, zem jen chvíli hojí si rány. -ah-*

Foto -jj-

Listovka

Květiny ve dvoře – vzácnost, nebo samozřejmost?

Každý, kdo je obdařen pamětí sahající daleko do dětství, mi asi potvrdí tuhle jednoduchou zkušenost: co si „nakoukáme“ ve svých prvních letech, to máme v sobě tak nějak zakódované, bereme to jako část našeho světa a leží nám to na srdci. Je to asi podobné, jako když se někdo přestěhuje do ciziny a začne používat nový jazyk, a přitom mateřština v jeho podvědomí dřímá už navždycky, i kdyby ji nebylo proč oživotovat.

Často si na tohle vzpomenu, když se u některé školy nebo školky ráno proplétám mezi

auty s rodiči a dětmi a říkám si, co tak asi se zapisuje do podvědomí už navždycky jim. Klasická věta „To za našich mladých let nebývalo“ mě potom vrací do dob, kdy se chodilo převážně pěšky a kolem domů v naší čtvrti bylo místo parkovišť a asfaltových zkratk dost místa na zeleň a plácky na hraní. Život popisovaný v knížce Ondřeje Sekory „Na dvoře si děti hrály“ docela věrně odpovídá tomu, co si pamatuju. Včetně květnatých paloučků, záhonů, stromořadí a růžových i jiných keřů ve vnitroblocích i jinde. Věděli jsme s našimi kamarády, kde je to vysečené a dá se běhat, a kde si máme dávat pozor a nic nepošlapat. S rodiči a sousedy jsme jako se samozřejmostí počítali s pravidelnou údržbou a brali jsme to (přínejmenším my v naší rodině, ale počítám i ve většině ostatních) spíš jako sport, než aby nám byla taková práce proti mysli. Dělat rukama bylo tehdy ještě úplně běžné. A na pomoc dětí se hledělo jako na jednu z jejich obyčejných zábav. Ráda si to připomínám na podobných místech, ale je jich už málo. Růže mají trny, kolem ovocných stromů létá hmyz, na pěšinách je bláto, v neposečených porostech by mohla být klíšťata...

Jedna z louček s pestrým porostem byla ještě před patnácti lety před naší pobočkou ŠK Za Parkem a školáci z vedlejší ZŠ ji z návštěv knihovny dobře znali. Klíšťata jsem na našem mozaikovitě sečeném pozemku nikdy nezaznamenala, a i kdyby ano, stejně by to nehrálo roli. Děti rozuměly tomu, že je dobré si květiny jen prohlížet, nějakou si třeba i utrhnout, ale jinak je nechat na pokoji. Vydováděly se jinde – a samy to dovedly i poznat, co se kde hodí. Nijak jim to nevadilo, tyhle stanovené hranice. Mám to vyzkoušené i z výchovy vlastních dětí a vnoučat. A shodují se na tom naši přední psychologové, například věhlasný prof. Zdeněk Matějček: „... Děti potřebují řád, pořádek, vedení, aby měly jistotu. Jistota, to je jedna ze základních potřeb - a ta je v lidech. Jestliže je tam takový ten bezbřehý liberalismus, tak ono to nedělá děti šťastnější...“ (citováno z jeho rozhovoru s Markem Ebenem - viz [zde](#)).

Foto -ah-

Jako část sečená krátce, a to nepočítám stromy a záhon. Nahlížím tam teď už jen zřídka, ale dokud byly naše děti malé, chodili jsme tudy a měli jsme to tam rádi. Hlavně skupinku bříz a obrovský javor mléč s mimořádně širokou korunou. Těší nás, že tam je ta pěkná zeleň ještě i teď. Záleží určitě hodně na tom, kdo z okolí si to bere za své a je ochotný se postarat. Sice se už k podpoře druhově bohatých porostů pomalu dochází i na veřejných prostranstvích (viz např. číslo [1/2019](#) nebo [7/2021](#)), ale co tak vím, je to zatím částí obyvatel takových obcí pokládáno za nežádoucí.

Letošní rok tomu možná napomůže. Je vlhko a květiny i keře se předvádějí v plné kráse. A také se více cestuje tady u nás, místo aby se jezdilo k moři. Kdo se pokusí pohlížet na vlastní město tak, jak jej pravděpodobně vidí někdo z turistů, tomu by, doufejme, mohlo přijít oživení zeleně kolem domů na mysl. Užitek by z toho pak měli přespolní i místní. A jen tak nenápadně by se přidali i všelijací hmyzíci a opeřenci. A snad i děti... -ah-

Zdraví a strava

Neoficiální vege grilovačka

Letošní zimní sezóna se musela obejít bez tradičních kurzů zdravého vaření, které bývají každoročně uzavřeny venkovní bezmasou grilovačkou. Jelikož i loni jsme se museli ve jménu covidu této akce vzdát, pravidelným účastníkům se již notně stýskalo. Uspořádali jsme proto grilovačku neoficiální. V užším kruhu účastníků jsme se domluvili na jednoduchém zadání - každý připraví něco rostlinného na grill pro ostatní a podělí se i o recept. Některé z nich nabízíme k ochutnání i vám:

Kapustové karbanátky

Ingredience: uvařená a rozmělněná růžičková nebo obyčejná kapusta, nakrájené pečivo, strouhanka, tekutá sójová smetana, nastrohané uzené tofu, podle chuti lahůdkové droždí, česnek, paprika (sladká či uzená), sůl, pepř, sójová omáčka apod.

Postup přípravy: Vše odměříme a spojíme tak, aby těsto drželo pohromadě. Tvoříme

karbanátky, obalujeme ve strouhance a pečeme na grilu do zlatova.

Placky z červené řepy

Ingredience: 2 hrnky nastrouhané červené řepy, ¼ hrnku jemných ovesných vloček, ½ hrnku uvažené čočky, ½ hrnku špaldové mouky, ½ cibule, nadrobno nakrájené, 1 lžice arašídového másla, 2 stroužky česneku, sůl, pepř, tymián

Postup přípravy: Všechny suroviny rozmixujeme a vytvoříme placičky. Smažíme na oleji 3-4 minuty z obou stran nebo upečeme v troubě (přibližně 30 minut na 180 °C a v polovině pečení otočíme).

Lehká zeleninová pizza

Ingredience: 2 ks mrkve, ½ menšího celeru, 4 lžice chia semínek, voda, sůl, pepř, cukr, oregano, loupáná rajčata nebo passata, olivový olej + paprika kapie, olivy, sušená rajčata, cuketa, žampiony, pórek... co kdo má na pizze rád

Postup přípravy: Namočíme chia semínka do vody. Najemno nastrouháme mrkve a celer, přidáme sůl, pepř a nakonec nalijeme namočená chia semínka a zamícháme. Dáme na plech na pečicí papír a pečeme v troubě na 180-200 °C nebo dáme na gril, kde pečeme 7-10 minut. Mezitím si smícháme passatu, sůl, pepř, cukr, oregano podle chuti a nakrájíme si ingredience na pizzu. Po cca 7-10 minutách vyndáme plech z trouby nebo otevřeme gril, namažeme pizzu pomodorem a nandáme všechny ingredience a dáme zpět péct. Po cca 10 minutách vyndáme a můžeme jíst.

Foto -jj-

Plněné žampiony na grilu

Ingredience: 10 větších žampionů, 3-4 brambory, veganský sýr, cibule, česnek, olej, sůl, pepř, kmín

Postup přípravy: Na oleji zpěníme cibuli s kořením, přidáme nastrouhané brambory se sýrem, prolisovaným česnekem a směsí naplníme vydlabané žampiony. Opékáme na grilu z obou stran.

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Alan Šturm, Jiří Wagner, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2021

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE